

Çevre Sorunlarına Alternatif Bir Çözüm Önerisi: *Toprak Etiği*

Hayır, doğal alanlar bir lüks değil insan ruhunun bir gereksinimi ve yaşamımız için su gibi ekmeğe gibi hayati önem taşıyor. Yaban alanlardan, doğal kalıp bozulmamış yerlerden arta kalan ne varsa bunları tahrip eden bir medeniyet, kendi kendini köklerinden koparıyor ve medeniyet ilkelerinin kendisine ihanet ediyor demektir.

Edward Abbey

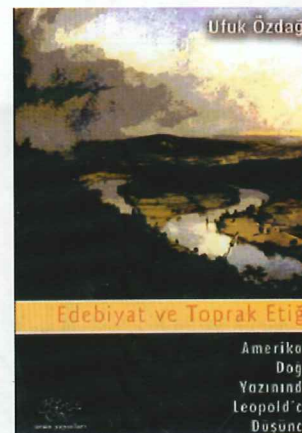
Günümüzün en önemli sorunlarından biri küresel ısınma ve çevre kirliliğidir. Hemen hemen her gün, bu konuda ne yapılabileceği ve ne gibi tedbirler alınması gerektiği tartışılıyor. Hiç şüphesiz en kalıcı ve uzun vadeli tedbir, bireylere çevre bilincinin aşılmasıdır. Çevre bilincinin oluşturulmasında en etkili alanlardan biri de (Literature and Environmental Studies) "Edebiyat ve Çevre Araştırmaları"dır. Bu bağlamda, Doç. Dr. Ufuk Özdağ'ın *Edebiyat ve Toprak Etiği* adlı kitabı güzel bir kaynak kitap niteliği taşımaktadır. Kitap "Önsöz", "Giriş", dört ana bölüm, "Sonuç" ve Aldo Leopold'un toprak etiği üzerine özel bir bölüm olan "Toprak Etiği: Aldo Leopold" adlı bölüm ve "Kaynakça"dan oluşmaktadır. Kitabın diğer bir özelliği de Giriş'te "ünlü Hudson Nehri Ekolü'nün önde gelen manzara ressamlarından" (Özdağ 1) Thomas Cole'un *İmparatorluğun Hayatı (The Course of Empire)* adlı beş tabloda oluşan çalışmasına yer verilmesi ve bu tablolar üzerinden insanlığın doğaya verdiği zararların anlatılmasıdır. Buna paralel olarak, Sonuç bölümünde ise yine aynı ressamın *Dönemeç-Bir Fırtınadan Sonra Northampton, Massachusetts'da, Holyoke Dağı'ndan Manzara (The Oxbow-View from Mount Holyoke, Northampton, Massachusetts, after a Thunderstorm)* adlı tablosu kullanılarak son söz söylenmiştir. Bu tabloda, kitabın kapak resminde de görüldüğü üzere, soru işaretinin olması ilgi ve merak uyandırıcı bir unsurdur ki ancak bu kitabı okuyanlar bu soru işaretinin ne anlama geldiğini / ressamın neler ifade etmiş olduğunu öğrenerek, meraklarını giderebileceklerdir.

Doç. Dr. Ufuk Özdağ *Toprak Etiği* adlı kitabında Amerikan doğa yazını ve Amerikan doğa yazarlarını ele alarak, Aldo Leopold'un toprak etiği kavramını irdeleyerek, her bireyin doğaya karşı yükümlülükleri olduğunu vurgulamaktadır. Leopold, insan-merkezli düşünceye karşıdır ve ona göre "insan türü doğadan ayrı değildir, doğanın bir parçasıdır" (Özdağ 49). Diğer bir deyişle, "toprak etiği, *Homo sapiens*'in rolünü toprak topluluğunun fatihliğinden onun sade bir üyesi ve vatandaşına çevirir" (Özdağ 143). Çevre sorunları çözülmezse insanoğlu, kendi bindiği dalı keserek sonunu hazırlayacaktır ve bu durum kitapta Leopold'un patates böceği örneğiyle ve onun şu sözleriyle ifade edilmektedir: "... bana öyle geliyor ki, çevrenin korunması konusunda, övündüğümüz üstünlüğümüzün en son sınavını geçemiyoruz. Önce patatesi sonra da kendini yok eden patates böceğinin biyolojik kategorisine geri dönüyoruz" (Özdağ 47). İnsanoğlunun çevreye ve sorunlarına duyarsızlığı Leopold'un tüm eleştiri oklarını üstüne çeker ve bu duyarsızlığın toprak etiği kavramıyla ortadan kaldırılabileceği düşünülür: "Toprak etiği... ahlaklı yaşamın kriterlerini yeniden belirler; insanın sadece insana değil, tüm yaşama saygısızlığının kınanması gerektiğini öğretir; toprağa karşı girişilen hareketleri, eğer ekosistemin dengesini bozacak nitelikteyse, ahlaksızlık olarak addeder" (Özdağ 139).

Artık, insanoğlunun çevreye karşı duyarsız kalma gibi bir lüksü yoktur ve çember gittikçe daralmaktadır. Tüm insanların ve ulusların bir an önce, bir araya gelerek tam bir dayanışma içinde olmaları gerekmektedir. Kabul edersiniz ki küresel ısınma, çevre bilinci ve çevre sorunları gibi konular sadece çevre mühendisliği vb. alanları ilgilendiren bir konu değildir, aynı zamanda disiplinlerarası bir dayanışma gerektirmektedir. Edebiyat, sosyoloji, psikoloji gibi sosyal bilimlerin desteği olmadan bir toplumda çevre bilinci oluşturulamaz. Ancak, disiplinlerarası çalışmalarla yeni nesillere tam bir çevre eğitimi ve bilinci verilebilir. Doç. Dr. Ufuk Özdağ, kitabında çevre eğitimi konusuna da parmak basmakta ve Aldo Leopold'un ve daha birçok Amerikan doğa yazarının çevre eğitimi konusundaki görüşlerine yer vermektedir. Genel olarak ise, "Toprak etiği, eğitim sistemlerinin de yeniden gözden geçirilmesine ve bireylerde ekolojinin bütüncü bakışını ve ekolojik okur yazarlığı hedefleyen programların benimsenmesine yol açar" (Özdağ 139) ve böylece bireylerde çevre bilincinin oluşmasına katkıda bulunur diye kitapta belirtilmiştir.

Ayrıca, kitapta Amerika Birleşik Devleti'nin 1980'li yıllardaki çevre konusundaki yanlış politikalarına yer verilmekte ve bu yanlış hükümet politikalarının trajik sonuçları üzerinde de durulmaktadır. Çevre sorunlarına daha geniş bir perspektiften bakabilmek; hem kendimize hem de yeni nesillere daha faydalı olabilmek adına *Edebiyat ve Toprak Etiği*'nin mutlaka okunması gereken kitaplardan biri olduğu kanısındayız. Bu kitabı okunmaya değer kılan özelliklerden biri de çok geniş bir kaynakçası olması ve internet üzerindeki en güncel elektronik kaynaklardan alıntılarla da zenginleştirilmiş olmasıdır. Kitabın diğer bir özelliği de Amerikan doğa yazınının önde gelen yazarlarının eserlerinin iyi yorumlanması ve aralarında çok güzel bağlantılar kurulmasıdır. Bu çalışma ayrıca, Türk doğa yazınının araştırılmasında da genç araştırmacılara ışık tutacak rehber bir kitap niteliği taşımaktadır. Daha da önemlisi Türkiye'de çevre bilincinin oluşmasında edebiyat bölümlerine düşen sorumlulukları da bizlere hatırlatarak, Türkiye'de çevre bilincinin oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle, çevre sorunlarına kayıtsız kalmak istemeyen tüm akademisyenlerin, daha doğrusu çevre sorunlarına duyarsız kalma lüksü olmayan herkesin bu kitabı büyük bir beğeniyle okuyacağı kanısındayız.

Dr. Fatma KALPAKLI

EDEBİYAT VE TOPRAK ETİĞİ

Yazan: Ufuk Özdağ
Yayınevi: Ürün Yayınları
Yer ve Yıl: Ankara 2005
Sayfa: 175

